

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“ÇOCUĞUN PENCERESİNDEN HASTALIK”

Kategori: CAT 1

Kelime Sayısı: 3998

Araştırma sorusu: Peyami Safa'nın “*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*” adlı yapıtında odak figürün yaşadığı “hastalık” izleğinin odak figürün duyguları ve dış dünya algısı üzerindeki etkisi nasıl ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	3
2. HASTALIK İZLEĞİNİN ODAK FİĞÜRÜN DUYGULARININ YANSITILIŞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	4
2.1. KORKU	4
2.2. ACI	9
2.3. UMUT	11
3. HASTALIK İZLEĞİNİN ODAK FİĞÜRÜN DIŞ DÜNYA ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	13
4. SONUÇ	16
5. KAYNAKÇA	18

1. GİRİŞ

İnsan psikolojisi, pek çok farklı etmenle şekillenen karmaşık zihinsel süreçler bütünüdür. Duygu ve düşüncelerin insanın bilinçli ve bilinçsiz davranışları üzerindeki etkisini inceleyen bu alan, bireyin dış dünyasından bağımsız ele alınamaz¹. Kişinin yaşanmışlıklarının kimliği üzerinde oluşturduğu yankı, bireyin psikolojik gelişiminin temelini oluşturur.

Peyami Safa'nın "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" adlı yapıtında hasta bir çocuğun ruh dünyasını yansıtmak amacıyla kurmaca bir gerçeklik yaratılmış, odak figürün psikolojisi üzerindeki en büyük etken olan "hastalık" izleği de bu gerçekliğin merkezine yerleştirilmiştir.

Yapıtta odak figürün hastalığının psikolojisi üzerindeki etkisi iki ana bölümde sınıflandırılmıştır. İlki, çocuğun duygu ve düşüncelerini temel almaktadır. Odak figürün hastalığının onun hisleri üzerinde kurduğu büyük baskı, iç monologların kullanımı ve bilinç akışı tekniğiyle okuyucuya sunulmuş, bu kullanım ile hastalık gibi bir unsurun bireyin iç dünyası üzerinde ne denli etkili olabileceği vurgulanmıştır. İkinci bölüm ise çocuğun bu yoğun duygularının dış dünyayı algılama biçimi üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Ayrıca, yapıtta kullanılan detaylı mekân tasvirlerinin odak figürün hastalığını yansıtmadaki işlevi ve odak figürün yaşadığı duygusal karmaşıklıkların dış dünyayı algılayış biçimine yansımaları incelenmiştir.

Bu tezde yapıtın odağındaki çocuk figürünün hastalığının hem duygusal bağlamda hem de çevre algısı bakımından çocuğun psikolojisi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan kaynak taramaları sonucu yapıtın dil bilimsel özelliklerine ilişkin çalışmalara rastlanmış olup edebi özelliklerinin derinlemesine incelendiği görülmüştür². Dil ve anlatım özelliklerinin ve mekân tasvirlerinin işlevinin irdelendiği bu çalışmalarda odak figürün psikolojisi üzerinden ayrıntılı inceleme yapılmamıştır. Bu tezin amacı da geçmiş çalışmalara katkı sağlayarak yüzeysel ele

---

¹ Özkalp Enver. *Davranış Bilimlerine Giriş*. Anadolu Üniversitesi, s.159, 2009.

² Akçataş, Ahmet. "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Romanı Üzerine Bir Metin Dil Bilim İncelemesi" Pamukkale Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2001.

alınan odak figürün duygu durumu ve hastalık izleğinin odak figür üzerinde bıraktığı etkinin incelenmesi ile bu alandaki çalışma eksikliğinin giderilmesidir.

Uluslararası Bakalorya Programı, Türkçe A1 dersi kapsamında hazırlanan bu uzun tez çalışmasında Peyami Safa'nın "*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*" adlı yapıtında odak figürün hastalığının, bireyin yaşama bakış açısı ve çevre algısı üzerindeki etkisi kimlik kavramı çerçevesinde incelenmiş, odak figürün psikolojisindeki değişimlerin nedenleri ayrıntıları ile ortaya konulmuştur. Hastalık izleğinin bir çocuğun fiziksel hayatının yanında ruhsal dünyasını da kısıtlaması odak figürün duygu ve düşüncelerinin ışığında incelenmiştir. Tezin giriş bölümünde sözü edilen odak figürün iç ve dış gerçeklik algısı ele alınırken; gelişme bölümünde bu algıları etkileyen unsurlar, farklı duygular ve bu duyguların çevre algısındaki yansımaları altında incelemeler yapılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise bireyin umut ve umutsuzluk gibi zıt duyguları bünyesinde aynı anda bulundurmasına olanak sağlayan zihinsel karmaşası çözümlenmiş; hastalık izleğinin bireyin iç dünyasının hammaddesi, duygularının belirleyici unsuru, toplumsal hayatının ise kısıtlayıcısı ve esaretinin sorumlusu olduğu sonucuna varılmıştır.

2. HASTALIK İZLEĞİNİN ODAK FİGÜRÜN DUYGULARININ YANSITILIŞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

2.1. Korku

Korku, belirsizlik ya da tehdit oluşturabilecek bir durum sonucu ortaya çıkan; tehlikenin, tehlike olasılığının ya da yalnızca düşüncesinin tetiklediği bastırılmayan kaygı duygusudur³. Bu kaygı duygusu çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir ve bireylerin psikolojilerinde ve düşünme şekillerinde etkili olabilir. "*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*" adlı yapıtta, çocuğun hastalığı en çok korku duygusunu tetiklemektedir, hastalıklı olan bacağıının

---

³ "Türk Dil Kurumu: Sözlük." *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 20 Şubat 2022

geleceğinin belirsizliği ve fiziksel olarak bir parçasının kendisinden kopartılma ihtimali odak figürün kişiliğine korku duygusunun işleminin temel nedenlerinden biri olmuştur. Yapıtta korku izleği farklı boyutları ile odak figürün iç monologları aracılığıyla ele alınmıştır. “*Bu adamlar niçin geçtiler? O çocuk nereye gidiyordu? Bu kapı niçin kapandı? Ne kapısıdır? Bu hasta arabası nereye götürülüyor? Kimin için bu?*” (Safa, 104) iç monoloğunda, odak figürün kendine cevap beklemediği retorik sorular sorarak yaşadığı tedirginlik ve korku duygularını ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca yapıtta birinci kişi ağzından anlatımların bulunması odak figürün korkularının nedenlerinin okuyucuya sunulmasını sağlamış, odak figürün iç dünyasının kendi ağzından dinlenmesi duygu durumunun ve yaşadıklarının daha gerçekçi ve anlaşılabilir olmasını sağlamıştır.

Odak figür, hastalığıyla bağdaştırdığı pek çok şeyden korkmaktadır, “hastanenin karanlık dehlizinin” imgesi ve muayene odasında başına geleceklerin düşüncesi bile sinirlerini yormaktadır: “*Odanın önünde her ayak sesi yaklaştıkça, bana fena bir haber verilecekmiş gibi, korkudan büzülüyordum.*” (Safa, 105) Bu ifadeyle odak figürü ele geçirmiş olan korku duygusunun hastalığından bağımsız durumlarda bile odak figürün çaresiz hissetmesine yol açtığı ve kötü haber almayı beklendik bir durum haline getirmesine neden olduğu görülmektedir. Hastanede bulunduğu süre boyunca odak figür devamlı bir şüphe ve gerginlik içerisinde verilmiştir. Hastalığının kötüleşmesi ile hastalık izleğinin odak figürün duygu durumundaki etkisinin arttığı bu bölümde; cümlelerin kısalması, sık sık konu atlamaları yapılması ve düşünce akışlarının düzensizleşmesi de odak figürün korku duygusundan dolayı yaşadığı zihinsel karmaşayı işaret etmektedir. “*Hep gittiler. Yapayalnız. Çıt yok. Odaya şimdiye kadar tanımadığım yabancı bir akşam giriyor. Gittikçe artan karanlık, iki parça eşyayı da benden uzaklaştırıyor ve beni daha yalnız bırakıyor.*” (Safa, 96) ifadesiyle odak figürün hastalığının, etrafında pek çok akrabası olduğu halde kendini yalnız hissetmesine neden olduğu ve odak figürün bu yalnızlaşma halinden korktuğu ortaya konmuştur. Bunun nedeni çocuğun hastane odasında kendisiyle baş başa kaldığında sürekli olarak hastalığını ve

hastalığının hayatını ne kadar çekilmez kıldığını düşünmesi ve düşüncelerinin bu yoğunluğundan ürkmesidir.

Hasta çocuğun yaşam ve ölüm hakkında cevaplanamaz sorular sorması, hastalığından kaynaklanan korkuyu hayatının merkezine yerleştirdiğini ve devamlı hastalığını ve sonuçlarını düşündüğünü göstermektedir. *“Müthiş ağırlığı altında ruhumu deviren korkudan kurtulmak için, felaketin üstüne yürümek istiyorum. İstiraptan korkmanın tek ilacı ıstıraptır. Bu ateşi o ateş söndürür.” (Safa, 108)* ifadesinde çocuğun hastalığını “felaket” olarak tanımlaması ve hastalığından kaynaklanan acıyı ateşe benzetmesi ameliyat olmak için toplamaya çalıştığı güç ve cesarete rağmen hastalığının tetiklediği devamlı korku halini vurgulamaktadır.

Odak figür koğuştta gördüğü hastalarla istemsiz bir bağ kurmaktadır ama onu asıl korkutan aynı bağı ölmüş olan insanlarla da kurabiliyor olmasıdır: *“...mezarlığa ara sıra gözlerim kayıyordu ve acı sergüzeştikle bu manzara arasında gayr-i ihtiyari bir münasebet tesis ederek ürperiyordum.” (Safa, 86)* ifadesinde çocuğun hastalığı yüzünden, mezarlık ve kendi hayatının gidişatı arasında bir ilişki kurması geleceğe olan karamsar bakışının göstergesidir. Bu durum çocuğu korkutmakta ve hastalık kavramının sonuçlarından çekinmesine yol açmaktadır. Çocuğun hastanede doktorun gösterdiği kadavralardan korkmasının en temel nedeni de ölü bedenleri kendine yakın görmesidir. Doktor ölü bedene sadece mesleğinin objesi olarak bakarken çocuk, bedeninin sahibinin geçmişte yaşayan bir insan olduğunu düşünerek kendisi ile benzerlik kurmuştur. Bu benzerliğin odak figürde yarattığı korku, bilinç akışlarında metinler arasılik tekniğiyle verilmiştir. *“Artık onu dinleyemez oldum. Bir iki ay evvel okuduğum “Hamlet”in mezarlık sahnesini hatırladım. Orada Kralın soytarısı “Yorik”in kafatasını eline alan Prens’in sözlerini bir musiki parçası gibi içimden mırıldandım: “Heyhat! Zavallı Yorik! (...)”” (Safa,37)* Bu alıntıda, odak figürün kadavraları gördükten sonra korkudan doktoru dinleyemeyecek hale gelmesi ve ölüm ve hastalıkla bağdaştırdığı “Hamlet” yapıtındaki mezarlık sahnesini düşünerek gerçeklikten

kopması, hastalığın odak figürün “ölü” kavramına olan bakış açısını etkilediğini göstermektedir. Odak figür hastalığı yüzünden yakın geleceğinin ölü insanlara benzemesinden korkmaktadır ve bu nedenle gelecek söz konusu olduğunda sürekli kaygılı bir ruh halinde görülmektedir. Yapıtın çeşitli yerlerinde odak figürün hastalığının kötüleştiği durumlarda çocuğun bilinç akışında “Hamlet” yapıtıdan alıntılanan “Zavallı Yorik!” ifadesinin leitmotif olarak tekrarlanması çocuğun kendisine acıdığına bir göstergesidir. Bu ifadenin olaylardan bağımsız olarak çocuğun iç döküşlerinde yer alması odak figürün korku duygusunu ortaya koyma şeklidir: “*Hâlbuki mesele çok basit: İnsan hastalanır ve ölür. “Zavallı Yorik!”*” (Safa, 41) alıntısında da odak figürün hastalık hakkında konuşurken hissettiği korku metinler arasılık tekniğiyle ortaya konmaktadır.

Odak figür “ölüm” kavramından korkmaktadır, çekmekte olduğu acı gözünde büyümektedir ve dizindeki yara kötüleşip ameliyatsız kurtarılamaz bir hale geldiğinde operasyon geçirmek onun kâbusu haline gelir: “*Ameliyat dakikasında korkmaktan korkuyorum.*” (Safa, 108) Bir süre sonra “korku” kavramının kendisinden korkmaya başlaması, fiziksel acıdan çok ruhsal bunalımının ağır bastığının bir göstergesidir. Hastalığının odak figürde yarattığı korku duygusu bilinç akışlarında “korku” ve “dehşet” sözcüklerinin tekrarlanmasıyla ifade edilmiştir.

Odak figürün korkusu sadece hastalığından kaynaklanan acıya karşı duyduğu korkuyla sınırlı kalmaz, aynı zamanda hastalığı yüzünden insanların ona farklı gözle, acıyarak bakmasından da korkar. Bu durum yapıtta odak figür ile Nüzhet’in ilişkisi üzerinden yansıtılmıştır. Odak figür, Nüzhet’in karşısında güçlü görünmeyi arzular ve Nüzhet’in ona hastalığı yüzünden acımasını ve bu nedenden yakınlık göstermesini istemez: “*Nüzhet’in karşısında beni mahvedebilecek bir teessür ve merhamet gösterdi.*” (Safa, 63) ifadesinde esenlikli bir duygu olan merhametin çocuğun gözünde kendisini “mahvedebilecek” olumsuz bir durum haline gelmesi, hastalığı yüzünden kendisine gösterilen acıma duygusundan korktuğunu ortaya koymaktadır. Odak figürün kendisine gösterilen bütün iyi niyetli

davranışları hastalığına bağlaması ve bunu bir çeşit rezillik olarak ifade ederek kendisine acınmasından korkması hastalığının onun üzerinde bıraktığı korku izleğinin bir göstergesidir.

Odak figür, diğer çocukların aksine, hastalığının neden olduğu olgun bir dünya görüşüne sahip olmakla birlikte ruhunun derinliklerindeki korkuları konusunda çok hassastır. Odak figürün hastalığı onu hayatın zorluklarıyla karşı karşıya getirip yaşitlarından erken büyümesine neden olurken aynı zamanda korkularının tetikleyicisi olmuştur.

Odak figür, hastalığı yüzünden Nüzhet'in kendisini güçsüz bir çocuk gibi kandırdığını düşünmektedir ve bu nedenle Nüzhet'in söylediği yalanlar bir diğer korkusu haline gelir. Çocuk, yalana olan bu hassasiyetini ve korkusunun nedenini de hastalığına bağlamaktadır :
“...çocukluğumda o kadar az oyun oynamıştım ve aldatmasını o kadar az öğrenmiştim ki, yalan bana suçların en ağırı gibi geliyordu.” (Safa, 51) Odak figürün kendisine hastalığı yüzünden acınmasından ve yalan söylenmesinden korkması hastalığının tetiklediği korkunun bir göstergesidir. Odak figürün hastalığı yüzünden erkenden olgunlaşmış karakterine ters düşen yalan korkusu çocuğun bilinç akışları aracılığıyla verilmiştir: “...bir yalan söylendiği zaman insanların değil, eşyanın bile nasıl tahammül ettiğine şaşıyorum. Yalana her şey isyan etmelidir.” (Safa, 51) Kendisine yalan söylenmesine karşı hissettiği korku öyle bir duruma gelmiştir ki, gözünde en yüksek değere sahip olan Nüzhet'i ve en ağır suç olan yalan kavramını bir arada bile düşünemez. Bu nedenle Nüzhet'in söylediği yalanlardan hastalığını sorumlu tutarak yalan korkusunu baskılamayı amaçlamaktadır. Odak figürün kendisine söylenen yalanlar sonucu duyduğu korkuyu ifade etmek için “Zavallı mürahik...” (Safa, 52) cümlesini tekrarlaması, içten içe kendisine acıdığını ve korkularının nedeninin hastalığı olduğuna inandığını göstermektedir. Hastalığının iç dünyasında yarattığı bu durum yapıtta “Dünyanın hiçbir Nüzhet'i yalan söylememelidir.” (Safa, 53) ifadesinin tekrarlanmasıyla vurgulanmış, odak figürün idealleştirdiği Nüzhet figürü ve hastalığı yüzünden kendine söylenen yalanlar arasında bir tezat oluşturulmuştur.

Hastalık, odak figürün yaşadığı fiziksel ve ruhsal korkularını tetikleyen bir unsur, aynı zamanda hastalığı ile ilgili yaşadığı zorlukların üstünü korku adı altında kapatabilmesini sağlayan bir kurtarıcıdır. Bu nedenle odak figür, hayatının pek çok alanında bulunan korku duygusunu sıklıkla hayatı için bir şekillendirici olarak gördüğü hastalığı ile ilişkilendirerek korkuyu hastalığının ruhunda bıraktığı bir iz olarak nitelendirmiştir.

2.2. Acı

Acı; üzüntü, keder, endişe gibi insana ait olumsuz duyguların bütünüdür. Acı fiziksel ağrı şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yalnızca zihinsel bir kurgu olarak da baş gösterebilir⁴. Yapıtta odak figürün hastalığının duyguları ve iç dünyası üzerindeki etkisinin gözlenmesinde “acı” izleği önemli bir rol oynar, odak figür hastalığı sonucu hissettiği esenliksiz duyguların dışı vurumunda fiziksel acıyı bir araç olarak kullanır.

Odak figürün yıllardır hayatını etkileyen hastalığı, içinde devamlı bir karıncalanma ve gölgelenme hali yaratmış, çocuğun fiziksel olmasa da ruhsal bir acıya katlanmasını zorunlu kılmıştır. Hayatında yaşananların ve hastalığının paralel olarak değişim göstermesi, kendisi üzerinde olumsuz etki yaratan dış etkenlerin ruhuna ve bedenine “acı” olarak yansımaya neden olmuştur. Hasta çocuk, hem dizindeki fiziksel acıdan, hem de Nüzhet’e olan aşkının karşılıksız kalmasının sonucu olarak yaşadığı ruhsal acıdan hastalığını sorumlu tutarak yaşadığı ıstırapları tetikleyen hastalığı olduğuna inanmaktadır. Odak figür, ruhunu yoran aşk acısını hastalığından kaynaklanan diz ağrısıyla bütünleştirerek hissettiği fiziksel ve ruhsal acıyı sık sık karşılaştırmaktadır: “*Uyuyamadım, ağrılarım arttı, fakat ruhi azabıma nispetle çok asil, sade ve saf olan et ıstırabımı o gece sevdim.*” (*Safa, 74*) ifadesinde odak figürün acısını “asil, sade ve saf” sıfatlarını kullanarak betimlemesi esenliksiz “acı” duygusu ve olumlu sıfatlar arasında bir tezat oluşturmuştur. Hastalığından kaynaklanan fiziksel ağrı ve

---

⁴ Demirkol, Mehmet Emin, et al. “Psikolojik Acı.” *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt 11 Sayı 2, 2019, 205–213.

acıyı Nüzhet'in aşkının neden olduğu acıya tercih etmesi ruhsal anlamda ne denli yorgun, yıpranmış ve hazırlıksız olduğunu göstermektedir: *“Fakat keşke futbol oynasaymışım; belki de bacağımı Nüzhet'in aşkı kadar yormazdı.”* (Safa, 94) ifadesiyle, odak figür için hastalığından kaynaklanan fiziksel yorgunluk ve ağrının ruhsal ıstırabından daha hafif ve tercih edilebilir olduğu belirtilmektedir.

Odak figürün hastalığı sonucu yaşadığı acı betimlenirken ses ve görüntüsel imgelere başvurulmuş, detaylı tasvirler aracılığıyla “başa çıkılmaz acı” hissi okuyucuya aktarılmıştır. Betimlemelerdeki olumsuz sıfatların kullanımı odak figürün hastalığından kaynaklı depresif duygu durumunu öne çıkarmıştır: *“...o yaşında kuvvetli acıların bana verdiği geçici sağrlık ve körlük içinde idim; o acılardan biri ki, saniyeler içinde artıyor, azamiye çıkıyor, gözlerimin arkasında bir karanlık ve kulaklarımda bir uğultu yapıyor, kendimi taşıyamayacak kadar dermanımı kesiyordu.”* (Safa, 43) Yapıtta hastalığın tetiklediği “acı” izleğinin odak figürün bakış açısıyla verilmesi, çocuğun hastalığının iç dünyası üzerindeki etkisinin onun gözünden ortaya konmasını sağlamıştır. Anlatımda kullanılan sıfatlar ve edebi dil, odak figürün düşüncelerinin tüm gerçekliğiyle okuyucuya sunulmasını sağlayarak, acı izleğinin çocuk üzerinde bıraktığı yoğun duyguların aktarılmasında kullanılmıştır.

Odak figür, hastalığı yüzünden dizinin sürekli ağrmasına alışmış olmasına rağmen hastalığının beraberinde getirdiği bütün acıları her seferinde yoğun olarak hissetmektedir. Hastalığının kötüleşmesiyle ilgili aldığı her haber de odak figürün psikolojisinde bir darbe etkisi yaratarak hissettiği acının yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Bu durum da odak figürün bilinç akışlarında tamamlanmamış yüklemsiz cümlelerin artmasına, konu atlamalarının ve cümleler arası düzensiz geçişlerin daha sık olmasına neden olduğu görülmektedir: *“Arkamdan bir şehir kaçıyor. Dizlerimde bir kerpeten. Hastalık ve tabiat. Çamların arasında beyazlıklar. Bünye!”* (Safa, 45) ifadesinde, odak figürün dizindeki acının bir kerpetene benzetilmesi hastalık yüzünden çektiği fiziksel ağrının yoğunluğunu vurgulamaktadır. Bu ifade, çocuğun hissettiği acının sarf ettiği cümlelere bir iz düşümü olarak değerlendirilebilir. Odak figür

ameliyat olmak için dokuzuncu hariciye koğuşuna yatırıldığında hissettiği acı o kadar dayanılmaz hale gelmiştir ki acıyı kendisinin bir parçası olarak görmeye başlamıştır: “*Burada ıstıraba ve tevekküle o kadar alıştım ki, onları bırakırsam ruhumun bir parçası kesilmiş gibi boşluk duyacağım; bırakmazsam isyansız nasıl yaşayacağım?*” (Safa, 111) Odak figürün duyduğu acının hayatının bir parçası haline gelmesi, hastalığından kaynaklanan fiziksel ve ruhsal zorlukların devamlılığının ve çocuğun bu zorlukların neden olduğu olumsuz duyguları kabullenmiş olmasının bir göstergesidir. Bu durum, “hastalık” izleğinin ve tetiklediği acı duygusunun odak figürün düşünme şekli üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

2.3. Umut

Umut etme, bir durum ya da olayla ilgili olumlu sonuçlar bekleme ve bu konuda duygusal bir inanç duyma halidir⁵. Umut, bireylerin pes etmesini engeller ve bireylere zorluklara karşı savaşmaya devam etme gücü verir. “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu” yapıtında umut duygusu, odak figürün bilinç akışında farklı boyutlarda şekillenmiştir. Yapıtta odak figürün hastalığının kötüleşmesinden önce daha umutlu ve olumlu bir bakış açısı hâkimken, odak figürün hastaneye kaldırılması ve eş zamanlı olarak Nüzhet’e olan aşkına karşılık bulamayacağını fark etmesi sonrasında umudunu kaybetmesi ile yapıtta daha çaresiz bir bakış açısı baskın hale gelmiştir. Odak figürün bakış açısı, hem hastalığın biteceğine dair bir inanç oluşturma hem de umudu yitirip çaresiz kalma hissini detaylandırma amacıyla kullanılmış, çocuğun hastalığının neden olduğu umut ve umutsuzluk kavramlarıyla tezat oluşturulmuştur.

Odak figür Erenköyü’ne ilk gittiğinde sağlığına kavuşacağı umuduna sınıksız tutunmaya çalışarak kendini karanlığa sürüklenmekten kurtarmak için çabalar, hastalığı ne kadar kötü durumda olursa olsun olumsuz duygulardan kaçınır. Bu bakış açısı dış dünyasındaki olayları da etkiler. Nüzhet’le yaşadığı yakınlaşmalar içindeki umutları gün yüzüne çıkarır: “*İçimde hep ne olduklarını bilmediğim gizli ve meçhul ümitlere sarılmıştım;*

---

⁵ Nazir, Thseen. "Pozitif psikoloji ve umut." *Pozitif Psikoloji* 2020, 368.

onlar olmasa bir saniye nefes alamazdım...” (Safa, 28) Bu alıntıda hasta çocuğun yaşam kaynağının umut olduğu vurgulanmış, Nüzhet’e olan aşkında karşılık bulma inancı ile hastalığının geçmesine dair beslediği umutlar arasında benzerlik kurulmuştur. Odak figür hastalığının iyileşeceğine ve Nüzhet’le mutlu olabileceğine dair umutlar beslemektedir fakat hastalığının neden olduğu bu umut duygusunu kendine bile itiraf etmekten çekinmektedir: *“İrademle bütün alakasını kesen bu ses, kendimden bile gizlediğim derin bazı heyecanlarımı ele veriyor, beni bile hayrete düşürüyordu.” (Safa, 32)* Odak figür, hastalığının neden olduğu umutsuzluğa o kadar alışmıştır ki, aynı hastalığın kendisinde umut duygusu uyandırması onu şaşırtır. Bu durum, hastalık izleğinin odak figürün hem umut hem de umutsuzluk duyguları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Odak figürün umut izleğini ele alışı, hastalığının kötüleşip onu yatağa hapsetmesiyle bir dönüm noktasına gelmiştir. Diz ağrısının artışı Paşa ve Nüzhet’le yaşadığı tartışmayla paralellik gösterdiğinden, odak figür hem fiziksel hem de ruhsal olarak çökmüş, umut etmeyi bırakmıştır. Dokuzuncu hariciye koğuşuna yatırılmasıyla odak figürün karamsarlığı öyle bir hal alır ki, olumlu bir çıkış yolu düşünemez, ne hastalığıyla ilgili ne de aşk hayatıyla ilgili hiçbir beklenti içine giremez: *“Bir şey ümit etmemenin rahatlığından başka barınacak ruhi bir köşem kalmamıştı.” (Safa, 88)* ifadesinde “ümit etmemek” ve “rahatlık” kelimelerinin bir arada kullanılması, odak figürün hastalığına bağlı olarak yaşadığı çaresizlik nedeni ile umutsuz olmayı bile bir rahatlık olarak görmeye başladığını ortaya koymaktadır.

Yazar, odak figürün hastalığının iç dünyasında yarattığı karmaşayı okuyucuya aktarmak için kısa tamamlanmamış cümleler kullanmış, çocuğun düşünce akışının konudan konuya atlayışını vurgulamak için odak figürün bilinç akışlarında ardı ardına bağımsız cümlelere yer vermiştir. Çocuğun hastalığının neden olduğu umut ve umutsuzluk izleklerini aktarırken sıfatlara yer vermiş, tamamlanmamış kısa cümleler kullanmıştır: *“Son günlerde etrafımı çeviren, küçük hassas cemiyetin galeyanı. Annemin gözyaşları. En uzak arkadaşlarımın ziyaretleri. Ümitler. Akrabada telaş (fakat Erenköyü’nün felaketten haberi*

yok; ve duymasını istemiyordum).” (Safa, 91) Umutsuzluk duygusu yoğunlaştıkça odak figürün bilinç akışının tonu daha karamsar bir hale gelmiştir: “*Artık hiçbir şey tahmin etmiyor, hiçbir şey beklemiyordum.*” (Safa, 88) Yapıtın bu bölümünde odak figürün umut izleğini yaşama devam etmesini sağlayan bir kaynak olarak görmeyi bırakması ve umutsuzluğa sığınıp bunu bir kaçış yolu olarak görmesi, içindeki hayat sevincinin ve her şeyin yoluna gireceğine dair inancın hastalık tarafından söndürüldüğünün bir göstergesidir. Hastalık izleği odak figürün iç dünyasında hem umut hem umutsuzluk duygularını tetiklemiş, bu nedenle çocuğun psikolojisinde değişimlere neden olmuştur.

Bireylerin duygu durumları, pek çok dış unsurdan etkilenerek şekillenir. Hastalık kavramı da hasta bireylerin hayatlarının merkezine yerleşerek psikolojilerindeki değişimlerin temel nedeni haline gelebilir. Yapıtta iç dünyanın dış etkenlerden etkilenme durumu, hastalığın tetiklediği korku, acı ve umut duygularının odak figür üzerinden farklı boyutlarıyla ele alınmasıyla verilmiştir. Hastalık sonucu odak figürün hayatını şekillendiren bu duyguların hasta bir çocuğun bakış açısıyla sunulması ile hastalık izleğinin bireylerin duyguları üzerinde ne denli etkili olduğu görülmüştür.

3. HASTALIK İZLEĞİNİN ODAK FİGÜRÜN DİŞ DÜNYA ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dış dünya, bireyin içinde bulunduğu çevre ve bu çevrede bulunan insanları kapsayan gerçekliktir. Bireylerin iç dünyası, yani ruhsal ve duygusal boyutta yaşadıkları, dış dünyalarını ve dış dünyayı algılama şekillerini etkileyebilir. “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu” yapıtında odak figür olan hasta çocuğun hastalığının çevresindeki kişileri ve olayları algılayış biçimi üzerindeki etkisi, odak figürün içinde bulunduğu mekânı ve etrafında bulunan figürleri algılayışı ve bunları anlatma biçimiyle ortaya konmuştur. Odak figür, bulunduğu uzamları dikkatle inceleyip detaylı bir şekilde tasvir ederken o anki ruh halini ve duygularını bu betimlemelere yansıtmıştır.

Odak figürün hastalığıyla en çok bağdaştırdığı mekân hastanedir, bu nedenle hastane ve iç dünyası arasındaki tezatlar net olarak görülmektedir. Hastanede her şeyin beyaz olması çocuğun dikkatini çekmektedir ve zamanla bu durumu hastalığının onda uyandırdığı korku ve gerginlik duygularına bağlar. Odak figür için hastanenin beyazlıkları huzuru temsil etmez, aksine çocuğun etrafındaki aydınlık onun ruhundaki karanlıkla tezat oluşturmaktadır: “*Beyaz duvarlar, beyaz demir masa, beyaz dolaplar, beyaz örtüler, beyaz sargılar, beyaz pamuklar, beyaz gömlekler...*” (Safa, 10) ifadesinde “beyaz” kelimesinin tekrarlanması; iyilik, temizlik ve saflığı temsil eden beyaz renginin odak figürün hastalığının neden olduğu olumsuz duygularla ve çocuğun hastane odasında hissettiği yoğun korkuyla uyuşmadığının göstergesidir. Bulunduğu ortamdaki beyazlıkların çocuğun hastalık yüzünden kararmış kalbiyle oluşturduğu tezat, odak figürün etrafındaki olumlu olayları bile göremeyecek kadar karamsarlık içinde olduğunu göstermektedir.

Hastanenin sessiz, soğuk ve hareketsiz yapısı odak figürde hastalık ve ölümü çağrıştırmaktadır, çocuğun karamsarlığı hastane uzamı algısına yansır. Hastane, odak figürün gözünde hastalığının neden olduğu bütün zorlukların temsilcisidir.

“*Bu sefer demir parmaklıklılı kapıdan bahçeye girerken, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu’na doğru, ağaçların bile sıhhatine imrenerek yürürken, camlı kapıların garip bir beyazlıkla gözlerime vuran ve içimde korku ile karışıklık yuvarlanan parıltıları arasında o dehlize girerken, yalnız değildim.*” (Safa, 93)

Bu ifadede hastanenin bir dehlize benzetilmesi, hastanede bulunmanın odak figür için bir kafeste bulunmaktan farksız olduğunu vurgulamaktadır. Odak figürün hastalığından kaynaklanan esaret duygusu hastanenin yüksek duvarları ile okuyucuya aktarılmıştır: “*Yüksek, çıplak, mavi, dümdüz, dimdik duvarlar.*” (Safa, 99) ifadesinde cümlenin tamamlanmadan bırakılıp sadece duvarı betimleyen sıfatlara yer verilmesi odak figürün bakış açısından hastane uzamının ortaya konmasında etkili olmuştur. Odak figürün hastalığının tedavi edilemiyor oluşu, duvarların arasındaki sıkışmışlık ve kısıtlanmışlık hissiyle uzamı

farklı algılamasına neden olmuştur: *“Gözümün hiçbir görüş köşesi yok ki içine bir duvar parçası girmesin. Hep ve yalnız onları görüyorum. Onlardan kaçan gözlerim onlarla karşılaşılıyor.”* (Safa, 99) Odak figürün hastalık izleğinden kurtulma ve uzaklaşma isteği hastane uzamına da yansyarak çocuğun gözünde hastaneyi boğucu ve kısıtlayıcı bir uzam haline getirmiştir. Odak figürün hastanede kaldığı odanın kapısı, hasta çocuğun gözünde bir sınır çizgisidir; hastalığı hakkındaki bütün kötü haberler ve duygular bu kapının dışında, hastanenin içindedir ve odak figür sınır çizgisini geçip “kötülük” ile bağdaştırdığı hastane uzamında bulunmak istememektedir: *“Kapım kapalı. Açmak istemiyorum. Açarsam hastahanenin benim için hazırladığı felaketlerin hepsi birden içeri girecek sanıyorum.”* (Safa, 96)

Odak figürün hastanenin bahçesini ve bahçede bulunan hastaları betimlerken olumlu sıfatlara yer vermesi, kendisi için hastalığın neden olduğu kötü duyguların temsili olan hastaneye ve huzurun hâkim olduğu bahçeye farklı açılardan baktığını göstermektedir: *“Bahçe. Parlak bahar güneşi. İçerinin renklerinden ve kokusundan birdenbire ayrılan tatlı bir parlaklık, çamların yeşili ve taze tabiat kokusu.”* (Safa, 13) Bu ifade “parlak” sözcüğünün tekrarlanması bahçenin odak figür için esenlikli bir uzam olduğunu ve odak figürde “esarettten kurtuluş” hissini uyandırdığını göstermektedir. Bu durum, hastane ve hastane bahçesinin odak figürde zıt duyguların tetiklenmesine neden olduğunu belirtmektedir: *“...hastalıkla tabiat arasındaki büyük tezadı anlıyorum.”* (Safa, 13) ifadesinde odak figürün hastalığının bahçe uzamını olduğundan daha “sağlıklı” ve “huzurlu” algılamasına neden olduğu görülmektedir. Doğadaki aydınlık ile hastalık yüzünden odak figürün içini kaplayan karanlık arasındaki tezat, odak figürün bahçeyi anlatım biçimine yansımaktadır: *“...bu güneş bile gözlerimden içeriye girince, kendimden daha büyük bir karanlık denizine düşmüş gibi derhal söniyor ve içimin rengini alıyordu.”* (Safa, 15) ifadesinde hastalığın odak figürde yarattığı duyguların karanlık bir denize, bahçenin aydınlığının ise denize düşüp sönen güneşe benzetilmesi odak figürün hastalığının dış dünya algısını etkilediğini vurgulamaktadır.

Odak figürün hastalığının uzam betimlemeleri üzerinde etkili olduğu bir diğer örnek de çocuğun annesiyle beraber yaşadığı mahalle ve gecekondudur. Çocuk, kenar mahallelerdeki yıpranmış eğri büğrü evleri, hastalıktan dolayı güçsüz düşmüş olan kendisine benzetir: “...hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum; ve hepsi iki üç senede bir ameliyat olmadıkça yaşayamazlar, onları çok seviyorum; ve hepsi, rüzgardan sancıldıkça ne kadar inilderler ve içlerinde ne aziz şeyler saklarlar, onları çok.. çok seviyorum.” (Safa, 16) Evlerin kişileştirilmesi ve evlere aciz ve hasta bir insanın özelliklerinin yüklenmesi, odak figürün hastalığı nedeniyle ait olduğu mahalleyi kendisiyle ilişkilendirdiğini ve anlamlandırdığını göstermektedir. Bu ifadede “onları çok seviyorum” kalıbının tekrarlanması çocuğun kendisi gibi “hasta” olan evlere yakınlık duyduğunu vurgulamaktadır.

Yazar, odak figürün hastalığı sonucu hissettiği duyguların yansıtılışında evindeki sofanın çocuğun gözünden betimlemelerine yer vermiştir. Odak figür sofayı bir insan yüzüne benzeterek yaşadığı duyguları sofaya yüklemektedir: “Bu sofa yaşlı bir insan yüzü gibidir: Evimizin bütün ruhu, kederleri ve neş’esi orada görünür, her günün hadiseleri tavana, duvarlara, döşemeye bir leke, bir çizgi, bir buruşukluk ve bazan da ancak bizim görebileceğimiz gizli bir işaret ilave eder.” (Safa, 16) Odak figürün sofayı bir canlı olarak görmesi ve sofanın onlarla birlikte gülüp ağladığını ifade etmesi hastalığının etrafındaki objeleri çözümleyişine etkisi olduğunu göstermektedir.

4. SONUÇ

İnsanların yaşadıklarının yansımaları duygularında ve bu duyguların dışa aktarımında görülür, bu yaşanmışlıklar insanın kimliğini ve yaşama bakış açısını etkiler. Bu etki çocuklar üzerinde daha da nettir, çünkü çocuklar psikolojilerini etkileyen faktörleri ve hissettiklerini dünya algıları ile dışa vururlar. Peyami Safa’nın “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu” adlı yapıtında da “hastalık” izleği bir çocuğun psikolojisi üzerinden işlenmiş, hastalığın çocuğun iç

dünyasında oluşturabileceği yansımalar ve bunun dış dünya ile toplum algısı üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Hastalığın odak figür olan çocuğun psikolojisi üzerindeki etkisinin aktarılması için yapıtta odak figürün duygularına ve değişen psikolojisine yer verilmiştir. Hastalığı yüzünden psikolojisinde yer edinmiş korku ve acı izleklerinin yanı sıra yapıt boyunca odak figürün aşk hayatında yaşadıklarına bağlı olarak değişen ve hastalığına yansıyan umut ve umutsuzluk izlekleri de iç monologlar aracılığıyla okuyucuya sunulmuştur. Dolayısıyla, odak figürün yaşadıklarının kendi ağzından aktarılması ile olay ve durumların çocuğun kimliği çerçevesinde çözümlenmesine olanak sağlanmıştır. Bu sayede, yapıtın ana izleği olan “hastalık” kavramının bireyin duygu durumu ve çevresini algılama şekline etkisi odak figürün bakış açısı ile incelenmiştir.

Odak figürün yaşadığı duyguların dış gerçekliği algılayışı üzerindeki etkilerinin işlenmesinde ise mekân betimlemeleri önemli yer tutar. Yazar, odak figürün korku, sıkışmışlık ve karamsarlık gibi duygularının okuyucuya aktarımı için hastane uzamının odak figürün gözünden betimlemelerine yer verirken, hastalığının yıprattığı ruhunu temsil etmek için evinin bulunduğu mahalleyi kullanmış, hastalık izleği bağlamında da odak figür ve gecekondü evlerini birbirine benzetmiştir.

Çocuğun hastalığının ortaya çıkardığı inişler ve çıkışlar psikolojisi üzerinde hem duygusal bakımdan hem de bu duygulara bağlı olarak değişen dış dünya algısı bakımından etkili olmuş, bu etki odak figürün bireysel yaşamını ve çevre algısını geri döndürülemez bir şekilde değiştirmiştir. Çocuk, korku ve acı gibi duyguları hayatının merkezine yerleştirmiş, umut veya umutsuzluğunu sadece hastalığının sonucuna bağlamıştır. Hastalığının duyguları üzerinde bu kadar büyük bir rol oynaması çevresindeki mekânları ve insanları olumsuz yorumlamasına ve içinden çıkılmaz bir döngüye girmesine neden olmuştur.

Çalışmanın sonunda, bireyin hastalığının yalnızca fiziksel değil, ruhsal ve duygusal bağlamda da birey üzerinde kısıtlamalara yol açtığı, bu kısıtlamaların zamanla bireyin duygularını çok yoğun olarak yaşamasına neden olduğu, iç dünyasında büyüyen duyguların bireyin dış dünya algısını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Hastalığın odak figürün duygu durumu ve çevresindeki olayları yorumlama şekli üzerindeki etkisinin bireyin kimliğinin şekillenmesinde büyük rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

5. KAYNAKÇA

- Akçataş, Ahmet. “*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Romanı Üzerine Bir Metin Dil Bilim İncelemesi*” Pamukkale Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2001
- Demirkol, Mehmet Emin, et al. “Psikolojik Acı.” *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt 11 Sayı 2, 2019, 205–213.
- Nazir, Thseen. "Pozitif psikoloji ve umut." *Pozitif Psikoloji* 2020, 368
- Özkalp Enver. *Davranış Bilimlerine Giriş*. Anadolu Üniversitesi, 2009.
- Safa, Peyami. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*. Ötüken, 2020.
- “Türk Dil Kurumu: Sözlük.” *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr>. Erişim tarihi: 20 Şubat 2022